

FORSETE

Rets- og kriminalpolitisk
Tænketank

helle@lokdam.dk

bodil.philip@gmail.com

3. marts 2019

DIGNITY

Att. Elna Søndergaard

Den rets- og kriminalpolitiske tænketanks bidrag til materiale til CPT's besøg i Danmark i 2019.

Nytænkning af indsatsen mod ungdomskriminalitet

Den 18.12.18 vedtog Folketinget lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og lov om ændring af lov om social service, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og lov om socialtilsyn.

Lovene trådte i kraft den 1.1.19.

Lov om voksenansvar er udmøntet i en bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. februar 2019.

De nye love omfatter børn og unge i alderen 10-17 år, der er mistænkt for - eller dømt for alvorlig eller omfattende kriminalitet.

I begrundelsen for lovene nævnes, at kommunerne fortsat skal have et klart ansvar for at bringe børn og unge ud af kriminalitet. Man finder imidlertid, at kommunerne kan mangle fokus på børn og unges kriminalitet, hvor de sociale problemstillinger kan komme til at fylde mere end den kriminalitet, som barnet eller den unge har begået. Det betyder, at barnet eller den unge ikke ansvarliggøres i tilstrækkelig grad for sin kriminelle adfærd

Der ønskes at børn og unge stilles til ansvar, når de begår kriminalitet, samtidig med at de understøttes i en kriminalitetsfri tilværelse fremover. Dette skal ske gennem en helhedsorienteret indsats, med mærkbar og hurtig konsekvens. Sagerne skal behandles af et nyoprettet Ungdomskriminalitetsnævn, en nyoprettet ungekriminalforsorg samt en ensretning af delvis lukkede og lukkede institutioner.

1. Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

1.1 Ungdomskriminalitetsnævnet

Ungdomskriminalitetsnævnet er sammensat af en dommer (formand) og to faste repræsentanter fra hhv politiet og kommunen. Nævnet har tilknyttet en ungesagkyndig, der ikke har stemmeret, og der kan inddrages fagfolk og resourcepersoner.

Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse indeholder to elementer: en straksreaktion, som skal være af opdragende og genoprettende karakter, og et forbedringsforløb i form af en handleplan med en varighed op til 2 år og i særlige tilfælde 4, der fastlægges på baggrund af barnets eller den unges situation og sagens omstændigheder. Ungdomskriminalitetsnævnet vil i alle sager skulle foretage en konkret, individuel

vurdering med inddragelse af alle sagens oplysninger med henblik på at fastsætte den reaktion, som vurderes bedst egnet til at få barnet eller den unge ud af en kriminel løbebane og tilbage i travsel. Ungdomskriminalitetsnævnet skal dog altid i sager om grovere personfarlig kriminalitet overveje, om der er behov for at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet. Kriminalitetens art og omfang er således ikke afgørende for reaktionsvalg, men skal indgå.

Er der uenighed i nævnet om afgørelsen, vil dette skulle oplyses, men det enkelte medlem kan alene afgive dissens i sager vedr. anbringelse uden for hjemmet.

Ønsker barnet eller den unge ikke at efterleve nævnets afgørelse, har kommunen med eventuel hjælp af politiet mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til forældremyndighedsindehavernes bolig, rum eller gemmer for at eftersøge og medtage et barn eller en ung med henblik på at fuldbyrde afgørelsen.

Der tilbydes gratis advokatbistand i alle sager, hvor anbringelse uden for hjemmet indgår. Gratis advokatbistand tilbydes dog ikke de 10 og 11 årige og ikke i sager der ikke vedr. anbringelse.

Der kan alene klages over afgørelser, der indebærer institutionsanbringelse. I disse sager forelægges klagen for ankestyrelsen og kan om ønsket herefter forelægges domstolene. Der er ikke klageadgang i andre sager udover grundlovens bestemmelser.

Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser er bindende for kommunerne, som dermed forpligtiges til at iværksætte og gennemføre de indsatser, som nævnet træffer afgørelse om.

1.2 Ungekriminalforsorgen

Sideløbende med det kommunale tilsyn oprettes en ungekriminalforsorg, der skal føre tilsyn med om barnet eller den unge efterlever nævnets afgørelser, og om de fastsatte foranstaltninger er iværksat. Opfylder barnet/den unge ikke deres forpligtigelser, kan sagen indberettes til Ungdomskriminalitetsnævnet.

2. Lov om ændring af lov om social service, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og lov om socialtilsyn.

Loven er et supplement til loven om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og har samme formål.

Loven giver mulighed for, at kommunerne kan give pålæg til børn i alderen 10-11 år og at børne- og ungepålæg og forældrepålæg kan anvendes i alle sager, hvor unge i alderen 10 til 17 år mistænkes eller sigtes for at have overtrådt straffeloven, lov om euforiserende stoffer, våbenloven og knivloven. Kravet om en forudgående børnefaglig undersøgelse ved forældrepålæg og visse børne- og ungepålæg er fjernet.

Formålet med indsatsen på opholdssteder og døgninstitutioner skal tydeliggøres.

Der skal fastsætte en husorden på sikrede og delvis lukkede institutioner og afdelinger. Der gives hjemmel til nedsættelse eller fratagelse af lommepenge ved overtrædelse af husordenen, og at der kan anvendes fysisk magtanvendelse, når det er nødvendigt for at bringe overtrædelser af husordenen til ophør.

Loven indeholder krav om TV-overvågning af indendørs fællesarealer døgnet rundt og pligt til at anvende døralarmer, når det er nødvendigt for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Der gives tilladelse til på de sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, at der må ske kropsvisitation (ved afklædning) i form af undersøgelse af kroppens overflader, samt at tøjet må gennemses. Der gives adgang til at begrænse de anbragte børns og unges adgang til telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation.

3. Politisk

Den kriminelle lavalder fastholdes til 15 år.

I forbindelse med lovarbejdet har justitsministeriet udarbejdet to ganske omfattende kommenterede høringsoversigter byggende på knap 40 organisationer og myndigheders hørings svar.

Fælles for svarene er stor bekymring for de nye love. Bekymringer der kan samles under følgende overskrifter:

- Er der reelt tale om straffesager overfor børn i alderen 10-14 år uden retsgarantier. Der har været udtrykt bekymring for børnenes retssikkerhed. Bekymringerne er rettet mod nævnets sammensætning, at sagen forelægges på baggrund af politiets efterforskning af mistanke om kriminalitet, og at kun børn/unge på 12 år og derover får tilbudt advokat i sager hvor anbringelse uden for hjemmet overvejes. En særlig bekymring har været rettet mod det problematiske i, at nævnet kan træffe straksreaktioner af straffende karakter overfor børn mellem 10 og 14 år på grundlag af mistanke om kriminalitet, uden at der sker en prøvelse af skyldsspørgsmålet.
- Kan en sammensætning af et nævn med en dommer som formand, en medarbejder fra hhv politiet og kommunen betragtes som uafhængigt, når politiet tillige henviser sagerne til nævnet, varetager sekretariatsfunktionen og deltager i håndhævelsen af straksreaktioner og påbud. Dertil kommer, at det er politiet, der afgør om sagen skal behandles i nævnet.
- Er det god forvaltningsskik, at der ikke er åbenhed omkring et nævnsmedlems dissens i alle sager?
- Har nævnet den tilstrækkelige faglighed ved kun at blive bistået af én børne- og ungesagkyndig, og er det forsvarligt at vedkommende ikke har stemmeret.
- Er børne- og ungepålæg samt straksreaktioner i realiteten straf?
- Vil det give anledning til problemer, at både kommunerne og ungekriminalforsorgen skal føre tilsyn med samme klienter?
- Særligt vedr. institutionerne er man bekymrede over kravet om ensartede regler trods forskellige klienter. Det går igennem i mange svar, at man frygter en manglende proportionalitet i indgrebet i forhold til det, der ønskes reguleret. Her nævnes begrænsning af mobiltelefoner, adgang til magtanvendelse for opretholdelse af en husorden, adgang til kropsvisitationer ved afklædning også overfor børn, der har været seksuelt krænkede eller udsat for vold.

4. Praksis

De nye love trådte i kraft 1.1.19.

Der er udarbejdet en håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og en bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge. Der kan være udarbejdet yderligere materiale.

5. Evaluering

Det fremgår af den kommenterede høringsoversigt, at der lægges op til, at der skal ske afrapportering når reformen har virket hhv tre og seks måneder og herefter halvårslige rapporteringer.

To organisationer har fået afslag på aktindsigt i nævnets afgørelser med begrundelsen, at der er tale om forvaltningsafgørelser.

6. Den rets- og kriminalpolitiske tænketank Forsetes afsluttende bemærkning

Forsete finder, at der er grundlag for, at CPT er opmærksom på denne reform. Reformen har været genstand for mange drøftelser mellem organisationer, fagfolk og i pressen.

Ungdomskriminalitetsnævnets beføjelser overfor 10-14 årige børn må give anledning til særlig opmærksomhed.

Forsete finder, at den ensretning og opstramning af regimet, der er indført på de lukkede afdelinger og institutioner, er betænkelig, set i lyset af at institutionerne modtager børn og unge med meget forskellige problemstillinger strækkende sig fra angste, selvbeskadende og sent udviklede børn til svært udadreagerende unge. Som det er planlagt nu, er der risiko for, at ophold på disse institutioner vil indebære en krænkelse af menneskerettighedskonventions art. 3 vedr. nedværdigende behandling. Man kan ikke afvise, at børn på 10-14 år, der anbringes på en lukket institution sammen med unge op til 17 år under et regime, der er tilpasset de ældre, kan blive angste og føle mindreværd i et sådant omfang, at de pågældende ydmyges eller nedbrydes. Speciallæge i psykiatri overlæge Henrik Rindom, der er medlem af Forsete oplyser, at der er markant forskel på hjernens udvikling, om man er 10-14 år eller 15-17 år. Mindre børn kræver særinstitutioner og særligt uddannet personale. Henrik Rindom vurderer fra sit arbejde med de unge, at der er risiko for, at disse børn bliver langvarigt traumatiserede, hvis de ikke adskilles fra de andre på institutioner med specialuddannet personale.

Det er oplyst, at ca. 25 % af de anbragte er anbragt af sociale årsager. Mange af de anbragte på 15 til 17 år er varetægtssurrogatanbragte. Uagtet, at der ikke er ændret ved kriterierne for anbringelse på institutionerne, kan det ikke afvises, at det forhold at Ungdomskriminalitetsnævnet er pålagt at overveje anbringelse i en række sagstyper vil resultere i flere anbringelser. Dertil kommer, at der er truffet beslutning om en række stramninger på institutionerne.

Forsete skal anbefale, at CPT besøger den sikrede døgninstitution Grenen. Finder et besøg sted, skal man ud over de i loven omtalte områder anbefale, at der spørges ind til anbringelse på egne stuer og hvorledes man håndterer, at børn og unge, der ikke har stofmisbrugsproblemer, skal være sammen med børn og unge, med disse problemer.

Med venlig hilsen

Formand for Forsete advokat Helle Lokdam og
Næstformand for Forsete fhv. fængselsinspektør Bodil Philip